

(ISSN: 2602-4047)

Pamuk, İ. (2021). The comparison of Germany social sciences (Gesellschaftswissenschaften) curriculum with Turkey social studies curriculum. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(13), 848-881.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.398>

Article Type (Makale Türü): Research Article

THE COMPARISON OF GERMANY SOCIAL SCIENCES (GESELLSCHAFTSWISSENSCHAFTEN) CURRICULUM WITH TURKEY SOCIAL STUDIES CURRICULUM

İrem PAMUK

Asst. Prof. Dr., University of Health Sciences, Istanbul, Turkey, irem.pamuk@sbu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9214-6044

Received: 19.02.2021

Accepted: 21.05.2021

Published: 14.06.2021

ABSTRACT

Social sciences course (Gesellschaftswissenschaften) which has been taught since 2017-2018 academic year in 5th and 6th grades in Berlin state of Germany is a citizenship course which investigates the sophisticated aspects of living together as a community in regards with the notions of time, place and society similar to the social studies course that is taught from grade 4 till the end of grade 7 in Turkey. The aim of this study is to compare the curriculum of the social sciences course which is taught in 5th and 6th grades in Berlin state of Germany with the social studies course which is taught in Turkey and to reveal the similarities and differences between the courses. The comparison was made within the framework of the general features, aims, subject/learning areas of the courses and the skills to be acquired. In this study, which is an example of comparative education, case study, one of the qualitative research methods, was used and the data were obtained by document analysis. The research sample consists of the curriculum of social sciences that is taught in Germany and the curriculum of social studies that is taught in Turkey in the scope of purposive sampling. The data were analyzed, compared and interpreted using content analysis. According to the research results; Both courses are designed according to the integrated education approach and are based on raising active citizens who will develop the culture of democracy. Among the characteristics of active citizens, it has been determined that the construction of national identity in social studies comes to the fore, while the understanding of raising universal citizens in social sciences is at the forefront.

Keywords: Gesellschaftswissenschaften, social sciences, social studies, curriculum, comparative education, citizenship

INTRODUCTION

“The invariable purpose of education was, is, and always will be, the preparation of these young people for life. A life in accordance with the reality into which they are destined to enter.”
Zygmunt Bauman

Social science-based courses contribute to the individual's discovery of self, one's values, thoughts, the society and the world one lives in, and prepare him/her for life by supporting his/her acquisition of citizenship competencies. Social science-based courses taught in Germany -that consists of sixteen states- have similarities with the ones taught in Turkey, although they have differences across the states in Germany. Within the scope of citizenship education, there are life studies (Sachunterricht) and social sciences (Gesellschaftswissenschaften) are being taught in Germany's Berlin state, and life studies, human rights, citizenship and democracy, and social studies courses being taught in Turkey. Life studies, social sciences and social studies courses are structured in line with the integrated teaching approach (Kaya, 2020).

With the life studies course which is taught in the first four years of primary school (Grundschule) that lasts six years in Berlin state of Germany and life studies which is taught in the first three years in Turkey, the basic notions are constructed to understand human, society and the world. “It is aimed that students gain simple and basic approaches in social and cultural, natural and spatial, historical and technical issues and develop appropriate thoughts and methods in life studies courses taught in primary school in Germany for four years.” (Pamuk, 2020). In subsequent years, social sciences in Germany, and human rights, citizenship and democracy, and social studies courses, with their contents including topics such as human and the society support students in raising as citizens.

Having a citizen portrait that is capable of developing the democratic process in Germany, having effective, democratic citizenship values and skills is one of the existential purposes of the courses taught in primary and secondary schools. The social sciences course is primarily built on the knowledge and experiences students have gained from the social sciences-related content of the social sciences course they have studied in the past years, and the experiences they have gained from their own lives. In this context, the students' previous experiences, the knowledge, skills and experience practices they have acquired in their school lessons and other lives are the building blocks in the development of skills in the social sciences course (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015; Reinhardt, 2012). Social sciences establish a bridge between life studies and geography, history and citizenship education to be taught in the following years. Thus, students' social sciences competencies are continuously developed (Landesinstitut für Schule und Medien Berlin- Brandenburg [LISUM], 2017). Similarly, social studies course, life studies and human rights, citizenship and democracy courses are like a bridge between the courses in secondary education such as history, geography, sociology, psychology etc. As can be understood, there are courses in similar design in both countries. With life studies, and afterwards the social sciences, social studies courses, the integrated teaching focused process continues in both countries. At the next level, the disciplines that make up the content of these courses are included in the curriculum as separate courses (Kaya, 2020).

In both countries, courses consisting of citizenship education have important missions. The social sciences course which is designed in line with the integrated teaching approach is taught in 5th and 6th grades three hours a week in Berlin state of Germany is in the curriculum as a part of the aim for students to acquire the social coexistence (Himmelmann, 2005) at school, where social life is practiced, to actively participate social life and acquire citizenship skills. Similarly, in Turkey the social studies course which is taught from grade 4 till the end of grade 7 contributes children's raising as a citizen with multiple aspects. These courses which are constructed by approaching real life subjects and contents from a multidisciplinary point of view, helps students in acquiring a holistic approach to life. When the curriculum of the courses are examined, it is seen that there are some basic structural differences.

Basic Framework of Social Sciences and Social Studies Curricula

The curriculum of social sciences course has three basics contexts which are competence development and objectives (Standards¹), topics and contents. In social sciences course, within competence development, the purpose of the course, its methodology and study formats are explained. The competence model of the course, social sciences, has three basic competencies which are *learning (geographical, historical, and political)*, *method application* and *judgement*. Key questions for the course include questions specific to competence areas. The methodology and study formats of the course consist of the options included in the section of supportive teaching suggestions for the topic and content. In the competences and objectives section, the acquisitions and skills of each competence area are explained in detail. In the topics and contents section, the basic principles of the course, important concepts of the course, the subject areas, subjects and contents of the course are included (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015).

Social studies course curriculum in Turkey has two parts which includes general explanations and a specific section for social studies course. The first part includes the teaching programs approach of the Ministry of National Education, the purpose of the curriculum, the perspective of the curriculum (values, competencies), the assessment and evaluation approach in the curriculum, the curriculum in individual development and the conclusion part. The part of the curriculum specific to the social studies course has been addressed in six basic contexts: the special purposes of social studies, basic skills to be acquired, values education, things to be considered while applying the curriculum, the structure of the curriculum (learning areas), and the objectives and explanations of each grade level (Ministry of Education [MEB], 2018).

In addition to providing the qualifications required of the individual to be trained, curricula constitute the basis for the formation of pedagogical beliefs for teachers, including the learning-teaching process, in-school and out-of-school teaching, and teaching methods (Alabaş, 2020, p.457). In this context, pedagogical approaches adopted by curricula become important. Considering that the curriculum in our country is updated by examining the curriculum of different countries (MEB, 2018), it is important to conduct studies that examine the pedagogical

¹ The concept of "Standards" is used instead of objectives in the social sciences curriculum.

approaches adopted by the curriculum from different perspectives, and reveal similar and different aspects of the curriculum. In addition to the general characteristics of the pedagogical approaches adopted by the social sciences and social studies course curricula, which are the citizenship education courses in Turkey and Germany, it is observed that there is a need for studies to examine the pedagogical approaches in detail in terms of objectives, content and skills aimed to be acquired. The aim of this research is the comparison and analysis of social sciences course curriculum which is taught in 5th and 6th grades in Berlin state of Germany and social studies course curriculum that is taught from grade 4 till the end of grade 7 which both is designed in a similar way. Hence, the problem statement of the research is: What are the similarities and differences between the social sciences course that is taught in Germany and the social studies course that is taught in Turkey? Sub-problem statements are as follows;

- 1)What are the similarities and differences of social sciences and social studies courses in terms of general features?
- 2)What are the similarities and differences in terms of the aims of social sciences and social studies courses?
- 3)What are the similarities and differences of social sciences and social studies courses in terms of subject/learning areas?
- 4)What are the similarities and differences of social sciences and social studies courses in terms of skills to be acquired?

METHOD

Research Model

This study, which is an example of comparative education aiming to determine the similarities and differences of social sciences and social studies courses in terms of general features, objectives, subject/learning areas and skills, was designed according to a case study from qualitative research designs. Case study is a qualitative research model that works on a phenomenon in its contextual framework and determines the details on the basis of why and for what questions, thus allowing a detailed study of a particular situation. Understanding and explaining all aspects of the cases is the main purpose of the case study (Berg & Lune, 2015; Merriam, 2015; Punch, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2016). Case study is a method in which one or more events, settings, programs, social groups or other interconnected systems are examined in depth (McMillan, 2000 cited in Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel, 2020). The fact that it focuses on a program, the intense description of the researched phenomenon, and the comprehensibility of the phenomenon in the study are the peculiarities of the case study (Merriam, 2015).

In the case study, data are obtained from a limited context and analyzed in detail (Punch, 2014). The limited context of this research is the curriculum of social sciences and social studies courses. Teaching programs are documents that are one of the important data sources of educational research and provide focus on a specific example. Atkinson and Coffey (2004) define documents as social facts because they are produced, shared and used in socially organized ways. The research sample, chosen in the scope of purposive sampling, consists of Social Sciences Course Curriculum 5/6 developed by the Berlin- Brandenburg Institute of School and Media

(LISUM) and social studies curriculum dated 2018 that is taught in Turkey, approved by The Board of Education. This research is an example of a multiple-case holistic design study since there are multiple cases in the study and these cases have been analyzed and compared. In cases where multi-case studies are intertwined or holistic, there are more than one situation that can be perceived as holistic on their own, and each situation is compared with each other after they are considered as holistic (Yıldırım & Şimşek, 2016). For this reason, in the study, social sciences and social studies teaching programs, which are citizenship education courses in Turkey and Germany, were considered as a holistic situation in itself and analyzed for the purpose of the research.

Data Collection Tools and Data Analysis

With the case study, social sciences and social studies curricula were examined in a holistic manner and analyzed in depth. Thus, the data explaining the current situation was obtained by document analysis. Analyzing the data obtained is to find a way to reveal what we see as basic meaning in the raw data (Ely, Anzul, Friedman, Garner, McCormack- Steinmetz, 1991). Data analysis is performed by seeing the structure emerging in the data obtained from the research, determining the themes, discovering the relationships, developing explanations, interpreting, criticizing and reaching a conclusion (Hatch, 2002).

Document analysis includes review (superficial review), reading (thorough review) and interpretation. This process covers the elements of content analysis. Content analysis is the organization of data related to the main questions of the research into categories (Bowen, 2009). Forster (1995) expressed the stages of document analysis as reaching documents, checking the originality of the documents, understanding the documents, analyzing the data and using the data (Cited in Yıldırım & Şimşek, 2016, p. 194-197).

The research was carried out by taking these stages of document analysis into consideration. At the stage of accessing the documents, the curricula were accessed from the official websites of the relevant institutions of both countries. The documents are authentic since the curricula are accessed from the official web pages. The curriculum of the social sciences course was translated from German to Turkish and the texts were read in a holistic manner several times. Thus, the documents are understood. Afterwards, it was analyzed comparatively within the framework of sub-problems and codings were made. The obtained data were analyzed by content analysis. Texts, which are written data, are important expressions and constitute important resources for content analysis. The sample was selected from the data, the categories were developed, the analysis units were determined and examined. In this context, by using content analysis in the research, evaluations were made by determining the similarities and differences in terms of general features, aims, subject/learning areas and skills to be acquired in social sciences and social studies courses.

This study, which is conducted through curricula, does not require ethics committee approval. In order to ensure the validity and reliability of the study, the findings were examined by two experts. The categories of analysis determined by the researcher were compared with the categories of experts. There was consensus on the differences and a consensus was reached.

FINDINGS

General Features of Social Sciences and Social Studies Courses

The basic features of the courses are explained in the curriculum. In this context, general features of social sciences and social studies courses are presented under the titles of the scope of the courses and the competence model.

Scope of the courses

The social sciences course taught in 5th and 6th grades in Germany's Berlin state deals with the multidisciplinary aspects of social coexistence in time, space and society contexts and integrates geography, history and citizenship education with each other with its multidisciplinary structure stemming from integrated teaching approach. Thus, it supports students in learning, thinking and taking action by helping them to adapt in spatial, temporal and social dimensions.

Social studies course also contributes to the individual's discovery of himself, his values and thoughts with the structure of which the focus is on human and society-related issues, and supports the acquisition of citizenship competencies. It integrates different social sciences disciplines with its multi-disciplinary structure designed in accordance with the integrated teaching approach.

Competence model of the courses

The social sciences course has a unique competence model. This competence model is included in the figure below (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015, p.4).

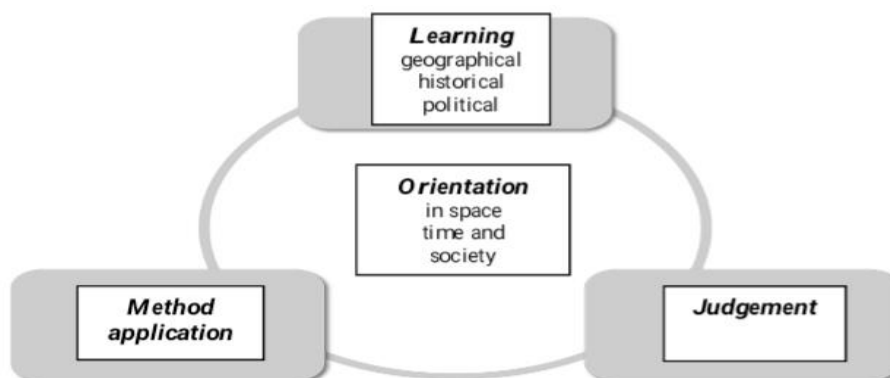

Figure 1. Competence Model of the Social Sciences Course

As can be seen in the figure, the competence model of the social sciences course consists of three basic competency areas: learning (geographical, historical and political), method application and judgement. The qualification model combines the outcomes of the geography, history and politics courses that make up the content of the social sciences course and makes connections with all dimensions of the competence areas. The development of competences is aimed at achieving the goals of the course, which is one of the main goals of the

course, in other words, to ensure the harmony of students in space, time and society (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015).

In realizing the achievements of the social sciences course, it is necessary to consider the basic principles of the course. From the point of view of the basic approach of the course, it is seen that the principles of interdisciplinarity, multiperspectivity, pluralism, prohibition of indoctrination, diversity, inclusive learning, concept teaching, focus on the student's world of experience, consideration of interculturalism and controversial issues are at the forefront. The principles that emphasize the methodological dimension include action-oriented and product-oriented methods, problem-solving focus, utilizing literary/cultural products, close-to-distance learning approach, school and out-of-class learning, project-oriented, competitions and exemplary quality. In the citizen-raising dimension of the course, there are the principles of building world citizen identity, taking into account social policy, participation and responsibility (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015).

The social studies course does not have a unique model. Turkey Qualifications Framework (TQF) of education system key competency areas identified as the general competence of the (MEB, 2018, p.4-5) applies in social studies course and the course's unique skills are determined based on the TQF. Especially, it can be mentioned that social and citizenship competencies are directly related to the social studies course. Social competence, which is the first dimension of this competence; It includes personal, interpersonal and intercultural competencies and individuals; It aims to enable them to participate effectively and constructively in the society and working life and to train them with developed conflict resolution skills. The other dimension, competence related to citizenship, supports individuals to achieve democratic and active participation, based on presenting information on social and political concepts and structures (MEB, 2018, p.5).

The basic principles of social studies education should be taken into account in the realization of social studies acquisitions. When the social studies course is examined in terms of its basic approach, its principles include interdisciplinarity, flexibility, social studies approaches (social studies as social sciences and social studies as reflective thinking), concept teaching, and controversial issues. Its principles in terms of method include learning outside of school and classroom, literary/cultural products, discussion techniques, problem solving, critical thinking, using evidence, decision making and research. In the citizen raising dimension of the course, national awareness building and digital citizenship principles are included (MEB, 2018, p.10).

When social sciences and social studies courses are compared in terms of their general features, it is seen that both courses are designed in accordance with an interdisciplinary and thematic approach in accordance with the integrated teaching approach. It is emphasized that the social sciences course is especially based on geography, history and citizenship education, while the social studies course focuses on social science disciplines (social sciences such as history, geography, economics, sociology, anthropology, psychology, philosophy, political science and law and issues of human rights, citizenship and democracy) (MEB, 2018, p.10).

The social sciences course has its own specific competence model and from this point of view, the competency area stages. Social studies do not have such a competence model. Instead, there are key competencies in social studies determined in the TQF and structuring the entire education system. However, in the context of basic principles, it is seen that both courses are similar in terms of many principles. Both courses include interdisciplinarity, pluralism, controversial issues, multi-perspective, connection to the present and life, problem solving orientation, diversity and inclusion, identity construction, historical culture, social policy, active participation, cultural context, close-up learning approach, out-of-school learning environments, project-orientation and conceptual teaching principles are similar. One of the differences is that social studies as social science and social studies as reflective thinking approach and digital citizenship are emphasized in the social studies course. In social sciences, the prohibition of indoctrination is of great importance within the framework of the Beutelsbach Consensus. In addition, the main difference between the courses is that although the emphasis on the intercultural dimension and the identity of world citizenship in raising citizens is at the forefront in the social studies course, the development of national consciousness is at the forefront.

Aims of Social Sciences and Social Studies Courses

The aims of the course are one of the most determining elements of the curriculum of a course. A comparison of social sciences and social studies in Germany and the aim is for the citizens to like the dominant discourse in Turkey to uncover perceptions and comparisons. The discourses about the aims of the courses in the curriculum give important clues about the construction of desirable citizens. The social sciences course has a total of twenty (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015) and the social studies course has a total of eighteen special objectives (MEB, 2018). Objectives are abbreviated in the table. The table for these aims of the courses is as follows:

Table 1. Aims of Social Sciences and Social Studies Courses

Categories	Social Sciences	Social Studies
Aims related to geography	Life in the different places of the world Dealing with the notions of geography Encountering the perspectives of geography Spatial perception	Spatial perception Protecting the environment
Aims related to history	Life in the past Dealing with the notions of history Encountering the perspectives of history Historical awareness	Cultural heritage, national conscience Questioning evidence, continuity and change
Aims related to citizenship/ social aims	Addressing various forms of coexistence Dealing with the facts of citizenship Political democratic awareness Identity building and individual awareness Participation Responsibility Encountering and coping with 21st century problems	Nationally conscious citizen Democratic values Legal rules, principle of equality National economy Work life Participation Democratic rules National, spiritual and universal values Sensitivity Identity building, individual awareness

Aims related to methodology	Field-specific approaches Developing ways of thinking and working Problem solving Sample questions Learning from near	Research, critical thinking Information and communication technologies Scientificity Problem solving
-----------------------------	---	---

As can be seen in the table, the objectives of both courses are categorized in four basic contexts: geography, history, citizenship and methodology. Social sciences taught in Germany's Berlin state is a course that helps students adapt to the rapidly changing and globalizing world, and supports their learning processes, critical thinking and active participation in society. The main aim of the course is to help students adapt to society and improve their coexistence skills. For this purpose, the course examines past and present events, processes and structures, and the effects of people living together on space are handled in the context of the past and present. Through the social sciences course, a bridge can be established between the micro world of daily experiences and the macro world of political situations. This improves multidimensional thinking skills and helps students solve problems and cope with the challenges of the 21st century. In addition, the social sciences course plays an important role in the construction of students' individual identities (Gesellschaftswissenschaften 5/6 unterrichten, no date; LISUM, 2017; Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015; Reinhardt, 2012). In short, the social sciences course aims to contribute to students' participation in social life and democracy and to acquire life skills as active citizens who are aware of their rights and responsibilities, who think critically.

Similarly, social studies is a integrated course taught for the purpose of raising children as active and sensitive citizens who know their rights, fulfill their responsibilities, have national awareness, and raise awareness about sustainable environment. The focus of the special objectives of the course is to raise students as virtuous people and good citizens who will contribute to the construction of a democratic society, be aware of their rights and responsibilities, love their homeland and nation, and organize their lives according to democratic rules (MEB, 2018, p.8).

When the similarities and differences of the aims of social sciences and social studies courses are examined, the perception of space and time in both courses is developed, adopting a culture of social peaceful coexistence, living in a democratic society according to democratic rules and actively participating in society, internalizing their rights and responsibilities, citizenship It is seen that it aims to raise individuals who have the skills and thus play a role in the formation and sustainability of a culture of human rights and democracy. It is understood that the use of different methodologies is the basis for the realization of these goals. However, it is possible to say that the expressions presented in the basic principles of citizen raising approaches included in the general features of the courses (adopting the culture of social peaceful coexistence, having citizenship skills and thus the formation and sustainability of human rights and democracy culture, etc.) have different meanings for both courses. Although this point of view strengthens the tendency to see the aims of both courses as similar in normative terms, it can be mentioned that the two courses want to raise different citizens at the level of principles.

Subject/Learning Areas of Social Sciences and Social Studies Courses

Subject/learning areas have an important role in making the purposes of the course come true. The analysis and interpretation of subject/learning areas in social sciences and social studies is to find out the knowledge acquired by the desired citizen of the dominant discourse at a cognitive level in Germany and Turkey. Statements about the subject/learning areas of the courses in the curriculum give important clues about the cognitive construction of the desirable citizen. The subject areas and topics of the social sciences course were analyzed and compared with the learning areas of the social studies course.

Table 2. Similarity of Subject/Learning Areas of Social Sciences and Social Studies Courses

Social Sciences Subject Areas	Social Studies Learning Areas
Nutrition- how do people get enough to eat?	- People, places, and environments - Production, distribution, and consumption
Water- only natural or man-made?	- People, places, and environments
Cities and urban diversity- benefit or problem?	- People, places, and environments - Culture and heritage
Europe- without borders?	- People, places, and environments - Culture and heritage
Tourism and mobility- faster, further, smarter?	- People, places, and environments - Culture and heritage - Science, technology, and society
Democracy and participation- equality for everyone?	- Active citizenship - Individual and society
The worlds of children- perfect worlds?	- Culture and heritage - Active citizenship
Fashion and consumption- taking part at any price?	- Production, distribution, and consumption
Media- always an asset?	- Science, technology, and society
Diversity in society- challenge and/or opportunity?	- Individual and society
Working to live- living to work?	- Production, distribution, and consumption
Religions in society- – with or against one other?	- Individual and Society - Global connections

As can be seen from the table, the subject areas of the social sciences course and the learning areas of the social studies course deal with similar subjects. This shows that the content focuses on similar issues.

The subject areas, topics and contents of the social sciences course are valid for 5th and 6th grades, which are block classes, and can be studied at different levels. Subjects are developed and deepened in the course, depending on the development and skills of the students. Subject areas and topics have been created considering the importance of students for the present and future. In the social sciences course, current issues such as social pluralism and exclusion, cultural and religious diversity and the behavior of different interest groups, European growth together, migration movements and globalization, conflicts and conflict resolution, individual and worldwide sustainable development, children’s rights and violations and digital use of media are studied. Students are expected to develop awareness of the basic categories of citizenship education such as children’s rights, democracy and peace while working with current facts within the scope of these issues. Thus, through political learning processes, children's attitudes towards democracy, their own and the rights and responsibilities of all citizens are shaped (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015). Social sciences have been created

within the framework of a total of thirteen subject areas, one of which will be chosen according to students' interests or current events, and six compulsory six electives (LISUM, 2017, p.37). The framework of the units is arranged according to the twelve specified subject areas. In addition, the units have the names of the subject areas. Based on the interdisciplinary approach of the subjects of the social sciences course, it is seen that it has a various range of contents from settlement and social life in ancient times to settlement and social life in Germany and the world today; from the Roman Empire to the European Union; from the historical development of travel to traveling today; living together and participation from democracy in the past and today, from childhood history to children's rights and rights violations; from consumer society to consumer rights; media education, business life, religious beliefs, religious differences and monotheistic religions. Thus, subject areas, topics and content also provide opportunities to engage with other subjects and inclusive subjects. Subject areas and the choice and structure of subjects in the social sciences curriculum are reflections of the aims of this integrative course in practice (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015).

In the social studies course, the learning area is defined as "an interdisciplinary structure where interrelated knowledge, skills and values can be seen as a whole and organize learning" (MEB, 2018, p.11). In the social studies course, from the 4th grade to the end of the 7th grade, the same learning areas are developed and deepened by covering different subjects and contents. The social studies course is structured around seven learning areas: Individual and society, culture and heritage, people, places, and environments, science, technology, and society, production, distribution, and consumption, active citizenship and global connections. Although the framework of the units is arranged according to these seven learning areas, the units have different names in accordance with the scope and content of the learning areas (MEB, 2018).

As a result of the examination of the subject/learning areas of social sciences and social studies courses, it is understood that the contents of both courses evoke the spiral program approach. It is stated in the social sciences curriculum as "In general, there are opportunities for spiral curriculum study in grades 1 to 10" (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015, p.23). On the other hand, in the social studies curriculum, although it is not clearly stated, the scope and content of the learning areas continue by expanding in the progressive classes indicates that the content has traces of spiral arrangement. The main difference between the subject/learning areas of the courses is that there is a subject area related to the history of religions in the social sciences course and the subject areas of the social sciences course are composed of question sentences. It can be mentioned that these questions are expected to be answered by the students. When this perspective is associated with the aims of the course, it overlaps with the discourse practice of "citizens who actively participate in society, have internalized their rights and responsibilities, and have citizenship skills" in the social sciences course. On the other hand, it can be said that the learning areas of social studies course are far from this approach.

Skills to be Acquired in Social Sciences and Social Studies Courses

Skills are tried to be provided to the students through the subjects of the course. The aim of the analysis and interpretation of the skills aimed to be acquired in social sciences and social studies courses is to find out what

the competencies of the desirable citizen of the dominant discourse are. The statements about the skills to be acquired by the courses in the curriculum give important clues about the construction of the abilities of the desirable citizen.

The skills of the social sciences course are defined within the framework of the qualification model of the course. In this context, skills are determined in accordance with the areas of competence in the learning field, geographical learning, historical learning, political learning, method application and judgement. The skills to be acquired in social sciences courses are listed under each competency area separately (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015). The skills in the field of geographical learning focus on students' gaining geographic knowledge and skills by working with field-specific tools and materials. The skills of the historical learning field focus on students' access to knowledge of the past and history by working with historical sources and representations. The basis of the skills of the field of political learning is that students identify and analyze problem situations, decisions and discussions in daily life by working on concrete examples. The skills method application are based on students developing their own questions, making reasoned assumptions, and collecting information and data using various sources of information (historical sources, maps, media, internet etc.), a variety of venues and locations (exhibitions, museums, real venues). Apart from this, the methodological competence of social sciences manifests itself in the adoption of study techniques, in conversations with the appropriate conceptual language and active participation in the learning process. The skills of the judgement focus on students making their own value judgements about the facts (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015).

Skills aimed to be acquired in social studies consists of twenty seven skills listed in general. The table which is formed when the skills aimed to be acquired in social studies (MEB, 2018, s.9) are analyzed in accordance with the categories of the social sciences; geographical learning, historical learning, political learning, method application, and judgement is below:

Table 3. Skills to be Acquired in Social Sciences and Social Studies Courses

Fields of Competence	Skills to be Acquired in Social Sciences	Skills to be Acquired in Social Studies
Geographical Learning	Using maps Perceiving and adapting to real space To examine the use and arrangement of spaces To understand the mutual interaction between man and nature	Environmental literacy Observation Map literacy Location analysis Perceiving the space Drawing and interpreting tables, graphs and diagrams
Historical Learning	Examining historical sources Studying human actions in the past Examining historical continuity and change Combining historical facts into one representation (historical narrative) Analyzing past representations	Perceiving continuity and change Using evidence Perceiving time and chronology
Political Learning	Describing political phenomena in the living environment Analyzing political phenomena in the living environment	Legal literacy Political literacy Social participation Financial literacy

	Organizing political facts Determining space for political and democratic activities	
Method	Developing questions that guide knowledge and making assumptions	Research
Application	To obtain sociological information and to do research Organizing and presenting information and opinions Mutual talk Using the concepts Making the learning process participatory	Digital literacy Critical thinking Media literacy Problem solving Communication Collaboration
Judgement	Developing value judgments Perceiving and accepting different views Reflecting on and evaluating your own learning path	Empathy Recognizing stereotypes and prejudices Decision making

As it can be understood from the table, the skills that the courses envisage to teach are quite similar to each other. However, entrepreneurship, self-control, using Turkish correctly, beautifully and effectively, and innovative thinking skills, which are among the skills of the social studies course, are not included in these categories. This can be noted as the main difference between the two courses.

When the similarities and differences of social sciences and social studies courses are examined in terms of the skills to be acquired, the most important difference is that the self-efficacy model of the social sciences course is also at the forefront of skills. In the social studies curriculum, both general and subject-specific skills were determined without categorization. However, it is understood that the courses focus on similar skills. When social studies skills were categorized within the framework of the competence model of the social sciences course, the similarities and differences were seen more clearly. Among the social studies course skills, environmental literacy, observation, map literacy, location analysis, spatial perception, drawing and interpreting tables, graphs and diagrams reflect the geographical learning. In historical learning, the skills of perceiving continuity and change, using evidence, perceiving time and chronology are seen. Legal literacy, political literacy, social participation and financial literacy skills are included in the field of political learning. For the applying methodology, there are skills in research, digital literacy, critical thinking, media literacy, problem solving, communication and collaboration. Empathy, recognizing stereotypes and prejudices, and decision-making skills can be evaluated within the framework of judgement. Entrepreneurship, self-control, using Turkish correctly, beautifully and effectively, and innovative thinking, which are among the skills to be acquired in social studies, show the difference between the two courses in terms of skills.

CONCLUSION and DISCUSSION

The social sciences is a multidisciplinary course that deals with the multidisciplinary dimensions of social coexistence in the contexts of time, space and society and thus integrates geography, history and citizenship education. Similarly, social studies is: “In order to help the individual to realize his social existence; reflecting social sciences and citizenship subjects such as history, geography, economics, sociology, anthropology, psychology, philosophy, political science and law; involving combining learning areas under a unit or theme; the

interaction of man with his social and physical environment in the context of past, present and future; It is an elementary education course created on the basis of integrated education understanding." (MEB, 2005). Having a portrait of a citizen who is aware of their rights, having effective, democratic citizenship values and skills, and thus strengthening citizenship education, is one of the main existential goals of both courses. In this study which investigates the answer for the question of what the similar and different aspects of social sciences taught in Germany and social studies taught in Turkey are, the courses are compared in terms of the general features of the courses, aims, subject/learning areas and skills to be acquired.

As can be understood from the general features of the social sciences and social studies courses, both courses are designed in an interdisciplinary manner and in accordance with the thematic approach, reflecting the integrated teaching approach in the same way. However, while introducing the social sciences course, it was stated that it was especially based on geography, history and citizenship education, and it was stated that the social sciences that constitute the building blocks of the social studies course reflect a wider spectrum. While the social sciences course has a unique competence model, there are key competencies of TQF in social studies. The basic principles of the courses are similar in terms of many principles. However, there are also different principles. Social studies as social science, social studies as reflective thinking and digital citizenship are among the principles of the social studies course. One of the different principles is the principle of prohibition of indoctrination of the social sciences course. In Germany, the basic principles that constitute the building blocks of citizenship education-based courses 'approach to controversial questions and issues and in students' constructing their own political ideas were determined under the title of Beutelsbach Consensus (Beutelsbacher Konsens) (Reinhardt, 2012; Sander, 2014) and the principle of prohibition of indoctrination in social sciences course is one of these. Prohibition of indoctrination: "It is forbidden to prevent students from" forming an independent opinion "by making them adopt the desired thoughts -whatever way-. At this point, the border is formed between citizenship education and brainwashing (indoctrination). Brainwashing in a democratic society is incompatible with the role of the teacher and the universally accepted goal of making the student a citizen of the age of full, independent judgment." (Pamuk, 2019, p.149). Apart from these differences, the most fundamental difference emerges in the approach of raising citizens. While the intercultural dimension and the construction of a world citizenship identity in raising citizens are at the forefront in the basic principles of the social sciences course, more local issues and the development of national consciousness are at the forefront in the social studies course. It is seen that in the social studies course, importance is given to the construction of national consciousness. As Ulusoy (2009, p.23, 25) also stated "... to future generations from social studies courses; culture transfer, cultural heritage, cultural values are expected to make an important transfer... The cultural awareness that will be given in social studies lessons on history will teach people to take this heritage from the past to the future." While having nationally conscious citizens demonstrates the perception of a desirable citizen of the social studies course, the desirable citizen of the social sciences course is a world citizen. This result of the study supports those of Ince and Bingöl (2018) saying "It is concluded that in Turkey national subjects come to the fore while it is a universal understanding of history in Germany." and Akhan, Babaev and

Yalçın's results (2019) saying "Both countries see the national identity important in raising citizens while this is more clearly identified in Turkey Social Studies curriculum." Russia can be interpreted that the program aims to train more universal citizens as compared to Turkey.

According to the results of the research, the aims of the courses can be addressed in four basic contexts: aims related to geography, to history, to citizenship and to methodology. Citizenship-related purposes are the most involved in the aims of both courses. It is seen that social sciences and social studies courses aim to raise citizens who have a developed perception of space and time, adopt the culture of social peaceful coexistence, who are based on democracy, who actively participate in society, and who are aware of their rights and responsibilities by using different methodologies. It is similar with the research results of Ince and Bingöl (2018) in which they compared history, geography and politics course curriculum in Rheinland-Pfalz state of Germany with social studies curriculum in Turkey. In the same way, the research done by Akhan, Babaev and Yalçın (2019) about social studies courses in Russia, and by Özkara (2020) about social studies in Manitoba Canada support this conclusion. In related studies, it was concluded that the most basic common point is that individuals who inquire, question and think critically are raised as effective and democratic citizens. However, although many of the basic principles seem similar within the scope of the general features of the courses, when the nature of the courses is analyzed, it is understood that both courses aim to raise different citizens.

When the subject/learning areas of social sciences and social studies courses are examined, leaving a subject for selection according to students' interests and current events indicates the dynamic approach of the course and emphasizes the importance of moving the current to the classroom. As a result of the comparison of the subject/learning areas of the courses, it was seen that they focused on similar subjects. However, in the social sciences course, there is a subject based on the history of religions within the framework of inclusive education. There is no subject directly based on religions in social studies course. It is also among the common points of the courses that the contents of both courses are designed in accordance with the spiral program approach. This conclusion of the study overlaps with the result of the spiral program of Şeker (2014) where social studies curriculum in Singapore and Turkey are compared. The particularly striking difference between the subject/learning areas of the courses is that each of the subject areas of the social sciences course consists of a question sentence. The question posed gives hints that the subject area has a dilemma context. The fact that the subject area includes questions on the one hand indicates that reality is not presented in a single system and is open to different views, on the other hand, students are expected to answer this question at the end of the process, in other words to form their own opinions. Subject headings consisting of question sentences thus play a role in the construction of students' worlds of meaning and awareness. In this context, the social sciences course creates areas for students to encounter the problems of the modern world and contributes to their problem solving skills. This situation can be considered as an indication that the social sciences course prepares the student for life. In the social studies course, it is understood that a discourse is established on the transfer of the existing social structure.

According to the results obtained from the research, the skills anticipated to be acquired in the courses were determined and explained within the framework of the competence model of the course in the social sciences course. When the skills of the social studies course are examined within the categories of geographical-historical-political learning, method application and judgement of social sciences, it is concluded that many skills are common. Skills such as entrepreneurship, self-control, using Turkish correctly, beautifully and effectively, and innovative thinking are out of these categories and are considered as skills specific to social studies.

RECOMMENDATIONS

Based on the results of the research, it is suggested that the learning areas should be presented in a framework that students can make sense of and construct their own perspectives, considering the relationship between principles and aims in the social studies course curriculum. Similarly, on the basis of Syrian student's presence within the education system of Turkey, it is recommended that the intercultural aspect of social studies curriculum is strengthened. Germany is a land of emigration. Also for the social sciences course taught in Germany, it is recommended that the subject area "Diversity in society- challenge and/or opportunity?" should include migration stories of individuals from different cultural backgrounds.

ETHICAL TEXT

"In this article, journal writing rules, publishing principles, research and publishing ethics rules, journal ethics rules are followed. The author is responsible for any violations that may arise in the article."

Author(s) Contribution Rate: The author's contribution rate to this article is 100%.

REFERENCES

- Akhan, O., Babaev, A., & Yalçın, A. (2019). Karşılaştırmalı sosyal bilgiler öğretimine bir örnek: Türkiye ve Rusya sosyal bilgiler programları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(63), 746-762. <http://dx.doi.org/10.17719/jjsr.2019.3273>
- Alabaş, R. (2020). Değerler açısından ilkokul ve ortaokul (2018) öğretim programları. In H. Yolcu & S. Oğuz-Haçat (Eds.), *Bilim insanı Dr. Mustafa Eski'ye armağan* (pp.453- 474). Pegem Akademi.
- Atkinson, P. & Coffey, A. (2004). Analysing documentary realities. In D. Silverman (Ed.), *Qualitative research: Theory, method and practice (2nd ed., pp.56-75)*. Sage Publications.
- Berg, L. B. & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (H. Aydın, Trans. Ed.). Eğitim Yayınevi.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (29th ed.)*. Pegem Akademi.
- Ely, M., Anzul, M., Friedman, T., Garner, D., & McCormack- Steinmetz, A. (1991). *Doing qualitative research: Circles within circles*. The Falmer Press.

- Gesellschaftswissenschaften 5/6 unterrichten. (No Date). <https://bildungsserver.berlin-brandenburg.de/gewi-5-6-unterrichten>.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy & P. Yalçinoğlu, Trans. Eds.). Anı Yayıncılık.
- Hatch, J. A. (2002). *Doing qualitative research in education settings*. State University of New York Press.
- Himmelman, G. (2005). Was ist Demokratiekompetenz? Ein Vergleich von Kompetenzmodellen unter Berücksichtigung internationaler Ansätze. In W. Edelstein & P. Fauser (Eds.), *Beiträge zur Demokratiepädagogik. Eine Schriftenreihe des BLK- Programms "Demokratie lernen & leben"* <http://blk-demokratie.de/fileadmin/public/dokumente/Himmelman2.pdf>.
- İnce, M. & Bingöl, H. (2018). Almanya ve Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 112-120.
- Kaya, E. (2020). *Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen bilgisi derslerinin temeli. Toplu öğretim sistemi*. Pegem Akademi.
- Landesinstitut für Schule und Medien Berlin- Brandenburg [LISUM]. (2017). *Rahmenlehrplan 1- 10 kompakt. Themen und Inhalte des Berliner Unterrichts im Überblick*. Senatsverwaltung für Bildung, Jugend und Familie.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma. Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Trans. Ed.). Anı Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005). *Sosyal bilgiler 6.- 7. sınıf programı*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Özkaral, T. C. (2020). Analysis of social studies curricula in Turkey and Manitoba. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 5(10), 1437-1471. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.236>
- Pamuk, İ. (2019). *Almanya'da kimlik, aidiyet ve Türkiye kökenli öğrenciler*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Pamuk, İ. (2020). Almanya'da hayat bilgisi ders kitaplarında tarihin kullanımı. *Turkish History Education Journal*, 9(1), s. 209-231. <https://doi.org/10.17497/tuhed.701790>
- Punch, K. F. (2014). *Sosyal araştırmalara giriş* (D. Bayrak, H. Bader- Arslan & Z. Akyüz, Trans.). Siyasal Kitabevi.
- Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften. (2015). http://www.berlin.de/imperia/md/content/senbildung/schulorganisation/lehrplaene/gr_polit.pdf?start&ts=1157975017&file=gr_polit.pdf
- Reinhardt, S. (2012). *Politik Didaktik. Praxishandbuch für die Sekundarstufe I und II*. Cornelsen Verlag.
- Sander, W. (2014). Geschichte der politischen Bildung. In W. Sander (Ed.), *Handbuch politische Bildung* (pp. 15-31). Wochenschau Verlag.
- Şeker, M. (2014). Singapur sosyal bilgiler öğretim programı ve bu programın Türkiye sosyal bilgiler öğretim programı ile karşılaştırılması. *Turkish Studies*, 9(2), 1417-1439. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6204>
- Ulusoy, K. (2009). Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanının işlenişinin 4. ve 5. sınıf öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Akademik Bakış*, 18, 1-26.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10th ed.)*. Seçkin.

ALMANYA TOPLUM BİLİMLERİ (GESELLSCHAFTSWISSENSCHAFTEN) İLE TÜRKİYE SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Öz

Almanya'nın Berlin eyaletinde 5 ve 6. sınıflarda 2017- 2018 eğitim öğretim yılından itibaren okutulmaya başlanan toplum bilimleri (Gesellschaftswissenschaften) dersi, Türkiye'de 4. sınıftan 7. sınıfın sonuna kadar okutulan sosyal bilgiler dersine benzer şekilde zaman, mekân ve toplum bağlamında toplumsal bir arada yaşamın çok yönlü boyutlarıyla ilgilenen bir vatandaşlık eğitimi dersidir. Bu araştırmanın amacı Almanya'nın Berlin eyaletinde okutulan toplum bilimleri dersi ile Türkiye'de okutulan sosyal bilgiler dersinin öğretim programlarının karşılaştırılarak, dersler arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya çıkarılmasıdır. Karşılaştırma, derslerin genel özellikleri, amaçları, konu/öğrenme alanları ve kazandırılacak beceriler çerçevesinde yapılmıştır. Bir karşılaştırmalı eğitim örneği olan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmış ve veriler doküman analizi ile elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemini amaçlı örnekleme yöntemi kapsamında Almanya'da okutulan toplum bilimleri dersi öğretim programı ile Türkiye'de okutulan sosyal bilgiler dersi öğretim programı oluşturmaktadır. Veriler, içerik analizi kullanılarak çözümlenmiş, karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; her iki ders de toplu öğretim yaklaşımına göre tasarlanmış olup demokrasi kültürünü geliştirecek, aktif vatandaşlar yetiştirmeyi temel almaktadır. Aktif vatandaşın özellikleri arasında ise sosyal bilgilerde milli kimlik inşası ön plana çıkarken, toplum bilimlerinde evrensel vatandaş yetiştirilmesi anlayışının ön planda olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Gesellschaftswissenschaften, toplum bilimleri, sosyal bilgiler, öğretim programı, karşılaştırmalı eğitim, vatandaşlık

GİRİŞ

“Eğitimin değişmez amacı, gençleri girecekleri gerçekliğe uygun bir yaşama hazırlamasıdır ve bu her zaman böyle olacaktır.”
Zygmunt Bauman

Sosyal bilimler temelli dersler, bireyin kendini, değerlerini, düşüncelerini, içinde yaşadığı toplumu ve dünyayı keşfetmesine katkı sağlar ve vatandaşlık yeterlilikleri edinmesini destekleyerek onu hayata hazırlar. On altı eyaletten meydana gelen Almanya’da okutulan sosyal bilimler temelli derslerin birçoğu, -eyaletler arasında farklılıklar olmakla birlikte- Türkiye’de okutulan derslerle benzerlik göstermektedir. İlkokulda vatandaşlık eğitimi kapsamında Almanya’nın Berlin eyaletinde hayat bilgisi (Sachunterricht) ve toplum bilimleri (Gesellschaftswissenschaften) dersleri, Türkiye’de hayat bilgisi, insan hakları yurttaşlık ve demokrasi ile sosyal bilgiler dersleri okutulmaktadır. Hayat bilgisi, toplum bilimleri ve sosyal bilgiler dersleri, toplu öğretim yaklaşımına (Kaya, 2020) uygun şekilde yapılandırılmıştır.

Almanya’nın Berlin eyaletinde altı yıl süren ilkokulda (Grundschule) ilk dört yıl boyunca okutulan hayat bilgisi ve Türkiye’de ilkokulda ilk üç yıl okutulan hayat bilgisi ile öğrencilerde insanı, toplumu ve dünyayı anlamaya dair temeller oluşturulmaktadır. “Almanya’da ilkokulda dört yıl boyunca okutulan hayat bilgisi derslerinde öğrencilerin sosyal ve kültürel, doğal ve mekânsal, tarihsel ve teknik konularda basit ve temel yaklaşımlar kazanmaları ve bunlara uygun düşünce ve yöntemler geliştirmeleri amaçlanmaktadır.” (Pamuk, 2020, s.215). İlerleyen yıllarda ise Almanya’da toplum bilimleri ve Türkiye’de insan hakları yurttaşlık ve demokrasi ile sosyal bilgiler dersleri, insan ve toplum ile ilgili konuları temel alan içerikleriyle öğrencilerin birer vatandaş olarak yetişmelerini destekleyen derslerdendir.

Almanya’da demokratik süreci geliştirecek nitelikte, etkin, demokratik vatandaşlık değer ve becerilerine sahip bir vatandaş portresine sahip olmak ilkokul ve ortaokulda okutulmakta olan derslerin varoluş amaçlarındandır. Toplum bilimleri dersi, öncelikli olarak öğrencilerin geçmiş yıllarda okudukları hayat bilgisi dersinin sosyal bilimlerle ilgili bölümlerinden edindikleri bilgi ve deneyimlerle kendi yaşamlarından edindikleri deneyimler üzerine inşa edilmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin önceki deneyimleri, okuldaki derslerinde ve diğer yaşantılarında edindikleri bilgi, beceri ve deneyim pratikleri, toplum bilimleri dersinde beceriler geliştirmelerinde birer yapı taşı görevindedir (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015; Reinhardt, 2012). Toplum bilimleri, hayat bilgisi ile ilerleyen yıllarda okutulacak olan coğrafya, tarih ve vatandaşlık eğitimi arasında bir köprü kurar. Böylece öğrencilerin toplumbilimsel yeterlikleri sürekli olarak gelişir (Landesinstitut für Schule und Medien Berlin- Brandenburg [LISUM], 2017). Benzer şekilde Türkiye’de sosyal bilgiler dersi, ilkokuldaki hayat bilgisi ve insan hakları yurttaşlık ve demokrasi dersleri ile ortaöğretim basamağındaki tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji vb. dersleri arasında köprü görevindedir. Anlaşılabacağı üzere her iki ülkede birbirine benzer tasarımdaki dersler yer almaktadır. Hayat bilgisi ve sonrasında toplum bilimleri ve sosyal bilgiler dersleri ile toplu öğretim odaklı süreç, her iki ülkede de devam etmektedir. Bir üst basamakta ise bu derslerin içeriğini oluşturan disiplinler, ayrı dersler (Kaya, 2020) olarak müfredatta yer almaktadır.

Vatandaşlık eğitimi kapsamlı derslere her iki ülkede de önemli görevler düşmektedir. Almanya'nın Berlin eyaletinde 5 ve 6. sınıflarda toplu öğretim yaklaşımına göre tasarlanmış ve haftada üç saat okutulan toplum bilimleri dersi öğrencilerin, toplumsal yaşamın bir uygulama yeri olan okulda, barışçıl bir toplumsal bir arada yaşam kültürünü benimsemeleri (Himmelman, 2005), sosyal yaşama aktif katılım göstermeleri ve vatandaşlık becerileri kazanmaları için müfredatta yer almaktadır. Türkiye'de 4. sınıftan 7. sınıfın sonuna kadar haftada üç saat okutulan sosyal bilgiler dersi de benzer şekilde çocukların birer vatandaş olarak yetişmelerine çok yönlü katkılarda bulunur. Gerçek hayata dair konu ve içeriklerin disiplinlerarası bir şekilde ele alınmasıyla oluşturulan bu dersler, öğrencilerin hayata dair bütüncül bir bakış açısı edinmesini sağlar. Derslerin öğretim programları incelendiğinde ise bazı temel yapısal farkların olduğu görülmektedir.

Toplum Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Temel Çerçevesi

Toplum bilimleri dersi öğretim programı, yeterlik gelişimi, yeterlikler ve kazanımlar (Standards)² ile konular ve içerikler olmak üzere üç temel bağlamdan oluşmaktadır. Toplum bilimleri dersinde yeterlik gelişimi kısmında dersin amaçları, dersin yeterlikleri, ders için anahtar sorular, dersin metodolojisi ve çalışma biçimleri açıklanmıştır. Toplum bilimleri dersinin yeterlik modeli, *öğrenme (coğrafi, tarihsel ve politik), metodolojiyi uygulamak ve yargı oluşturmak* olmak üzere üç temel yeterlik alanından meydana gelmektedir. Ders için anahtar sorular, yeterlik alanlarının kendine özgü sorularını içermektedir. Dersin metodolojisi ve çalışma biçimleri, konu ve içerikleri destekleyici öğretim önerileri kısmında yer alan seçeneklerden oluşmaktadır. Yeterlikler ve kazanımlar kısmında, her bir yeterlik alanının kazanım ve becerileri detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Konular ve içerikler kısmında ise, dersin temel ilkeleri, dersin önemli kavramları, dersin konu alanları, konular ve içerikleri yer almaktadır (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015).

Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ise Türkiye'de eğitime dair genel açıklamaların olduğu bir bölüm ve sosyal bilgiler dersine özgü bir bölüm olmak üzere iki bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölüm, Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretim programları yaklaşımını, öğretim programlarının amacını, öğretim programlarının perspektifini (değerler, yetkinlikler), öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme yaklaşımını, bireysel gelişimde öğretim programlarını ve sonuç kısmını içermektedir. Öğretim programının sosyal bilgiler dersine özgü olan bölümü, sosyal bilgilerin özel amaçları, kazandırılacak temel beceriler, değerler eğitimi, öğretim programı uygulanırken dikkat edilmesi gerekenler, öğretim programının yapısı (öğrenme alanları) ve her sınıf seviyesinin kazanımları ve açıklamalar olmak üzere altı temel bağlamda ele alınmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

Öğretim programları, yetiştirilmek istenilen bireyin sahip olması gereken niteliklere yer vermenin yanında öğretmenler için öğrenme-öğretme süreci, okul içi ve dışı öğretim, öğretim yöntemleri gibi konuları içeren pedagojik inançların oluşumunda temel oluşturmaktadır (Alabaş, 2020, s.457). Bu bağlamda öğretim programlarının benimsediği pedagojik yaklaşımlar önemli hale gelmektedir. Ülkemizdeki öğretim programlarının, farklı ülkelerin programlarının incelenerek (MEB, 2018) güncellendiği göz önüne alındığında öğretim programlarının benimsediği pedagojik yaklaşımları farklı açılardan karşılaştırılmalı olarak inceleyen,

² Toplum bilimleri dersi öğretim programında kazanımlar yerine "Standards" (standartlar) kavramı kullanılmaktadır.

programlardaki benzer ve farklı yönlerini ortaya koyan çalışmaların yapılması önemlidir. Türkiye ve Almanya'daki vatandaşlık eğitimi dersleri olan toplum bilimleri ve sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının benimsediği pedagojik yaklaşımların genel özellikleri yanında amaçlar, içerik ve kazandırılması hedeflenen beceriler açısından karşılaştırmalı olarak ayrıntılı incelenmesine yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğu gözlenmektedir. Bu araştırmanın amacı, birbirine benzer şekilde tasarlanan Almanya'nın Berlin eyaletinde 5 ve 6. sınıflarda okutulan toplum bilimleri dersi ile Türkiye'de 4. sınıftan 7. sınıfın sonuna kadar okutulan sosyal bilgiler dersi öğretim programının karşılaştırılması ve değerlendirilmesidir. Buradan hareketle araştırmanın problem cümlesi: Almanya'da okutulan toplum bilimleri dersi ile Türkiye'de okutulan sosyal bilgiler dersinin benzer ve farklı yönleri nelerdir? sorusudur. Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

- 1) Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin genel özellikleri açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
- 2) Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin amaçları açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
- 3) Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin konu/öğrenme alanları açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
- 4) Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin kazandırılacak beceriler açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin öğretim programlarının genel özellikleri, amaçları, konu/öğrenme alanları ve beceriler açısından benzerlik ve farklılıklarını belirlemeyi amaçlayan bir karşılaştırmalı eğitim örneği olan bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasına göre tasarlanmıştır. Durum çalışması, bir olguyu kendi bağlamsal çerçevesinde çalışan ve neden, niçin soruları temelinde ayrıntıları belirleyen nitel araştırma desendir ve böylece belirli bir durumun ayrıntılı bir şekilde incelenmesine olanak sağlar. Olguların tüm yönleriyle anlaşılması ve açıklanması, durum çalışmasının başlıca amacıdır (Berg ve Lune, 2015; Merriam, 2015; Punch, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Durum çalışması bir ya da birden fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun veya diğer birbiri ile bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntemdir (McMillan, 2000'den akt. Büyüköztürk, Kılıç- Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020). Bir programa odaklanıyor olması, araştırılan olgunun yoğun bir şekilde betimlenmesi ve çalışmadaki olgunun anlaşılır hale gelmesi durum çalışmasının kendine özgü özelliklerindedir (Merriam, 2015).

Durum çalışmasında veriler, sınırlı bir bağlamdan elde edilir ve detaylı bir şekilde incelenir (Punch, 2014). Bu araştırmanın sınırlı bağlamını, toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin öğretim programları oluşturmaktadır. Öğretim programları, eğitim araştırmalarının önemli veri kaynaklarından olan dokümanlardır ve belirli bir örnek üzerine odaklanmayı sağlamaktadır. Atkinson ve Coffey (2004) dokümanları, sosyal olarak organize edilmiş şekillerde üretildikleri, paylaşıldıkları ve kullanıldıkları için sosyal gerçekler olarak tanımlamaktadır. Araştırmanın temel veri kaynaklarını, amaçlı örneklem kapsamında seçilen, Almanya'nın Berlin eyaletinde 2017 yılından itibaren okutulan, öğretim programlarını değerlendirme, geliştirme ve uygulama görevlerine sahip kuruluş olan

Berlin- Brandenburg Eyalet Okul ve Medya Enstitüsü (LISUM) tarafından geliştirilen 5/6. sınıf Toplum Bilimleri Dersi Öğretim Programı ile Türkiye’de okutulan, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanan 2018 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı oluşturmaktadır. Araştırmada birden fazla durum olması ve bu durumların analiz edilmiş ve karşılaştırılmış olması nedeniyle bu araştırma bütüncül çoklu durum çalışması örneğidir. Çoklu durum çalışmalarının iç içe geçmiş ya da bütüncül olması söz konusu olup bütüncül olarak gerçekleştirilenlerde, kendi başına bütüncül olarak algılanabilecek birden fazla durum vardır ve her bir durum kendi içinde bütüncül olarak ele alındıktan sonra birbiri ile karşılaştırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu nedenle araştırmada Türkiye ve Almanya’daki vatandaşlık eğitimi dersleri olan toplum bilimleri ve sosyal bilgiler dersi öğretim programları kendi içinde bütüncül bir durum olarak ele alınıp araştırma amacı doğrultusunda analiz edilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Durum çalışması ile toplum bilimleri ve sosyal bilgiler öğretim programları bütüncül şekilde incelenmiş ve derinlemesine analiz edilmiştir. Böylece mevcut durumu açıklayan veriler, doküman analizi ile elde edilmiştir. Elde edilen verileri analiz etmek, ham verilerde temel anlam olarak gördüğümüz şeyleri ortaya çıkarmanın yolunu bulmaktır (Ely, Anzul, Friedman, Garner, McCormack- Steinmetz, 1991). Araştırmadan elde edilen verilerde ortaya çıkan yapının görülmesi, temaların belirlenmesi, ilişkilerin keşfedilmesi, açıklamalar geliştirilmesi, yorumlanması, eleştirilmesi ve sonuca varılması ile veri analizi yapılır (Hatch, 2002).

Doküman analizi, gözden geçirme (yüzeysel inceleme), okuma (kapsamlı inceleme) ve yorumlamayı içerir. Bu süreç, içerik analizinin unsurlarını kapsamaktadır. İçerik analizi, araştırmanın temel sorularıyla ilgili verileri kategoriler halinde düzenlenmesidir (Bowen, 2009). Forster (1995), doküman analizinin aşamalarını dokümanlara ulaşma, dokümanların özgünlüğünü kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma olarak ifade etmiştir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 194-197). Araştırma, doküman analizinin bu aşamaları dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Dokümanlara ulaşma aşamasında öğretim programlarına her iki ülkenin ilgili kurumlarının resmi web sayfalarından erişilmiştir. Öğretim programlarına resmi web sayfalarından erişildiği için dokümanlar özgündür. Toplum bilimleri dersinin öğretim programı Almanca’dan Türkçe’ye çevrilmiş ve metinler birkaç defa bütünsel şekilde okunmuştur. Böylece dokümanlar anlaşılabilir. Sonrasında ise alt problemler çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir ve kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Yazılı veriler olan metinler önemli ifadelerdir ve içerik analizi için önemli kaynakları oluşturmaktadır. Veriden örneklem seçilmiş, kategoriler geliştirilmiş, analiz birimleri saptanmış ve incelenmiştir. Bu bağlamda araştırmada içerik analizi kullanılarak toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin genel özellikleri, amaçları, konu/öğrenme alanları ve kazandırılacak beceriler açısından benzerlik ve farklılıkları tespit edilerek değerlendirmeler yapılmıştır.

Öğretim programları üzerinden yürütülen bu çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için bulgular, iki uzman tarafından incelenmiştir. Araştırmacının belirlediği analiz kategorileri ile uzmanların kategorileri karşılaştırılmıştır. Farklılıklar üzerinde görüş birliği sağlanmış ve uzlaşıya varılmıştır.

BULGULAR**Toplum Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Derslerinin Genel Özellikleri**

Öğretim programlarında derslerin temel özellikleri açıklanır. Bu bağlamda toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin genel özellikleri, derslerin kapsamı ve yeterlik modeli başlıkları altında sunulmuştur.

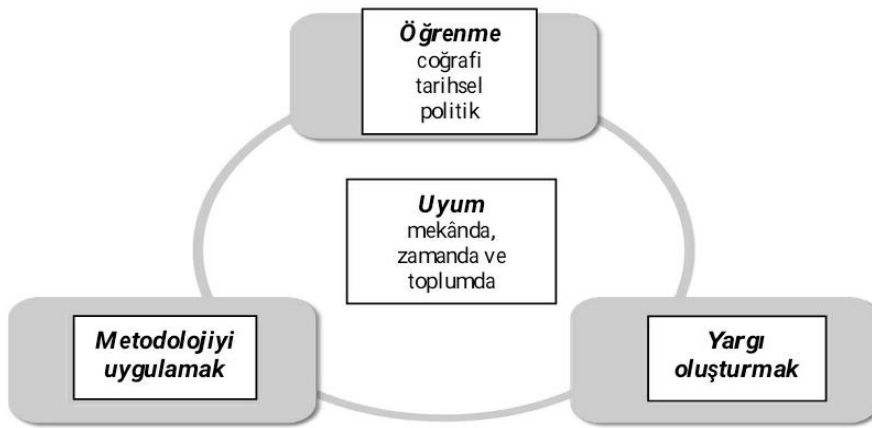
Derslerin kapsamı

Almanya'nın Berlin eyaletinde 5 ve 6. sınıflarda okutulan toplum bilimleri dersi, zaman, mekân ve toplum bağlamlarında toplumsal bir arada yaşamın çok yönlü boyutlarıyla ilgilenir ve toplu öğretim yaklaşımından kaynaklanan çok disiplinli yapısıyla coğrafya, tarih ve vatandaşlık eğitimini birbirleriyle bütünleştirir. Böylece öğrencilerin mekânsal, zamansal ve toplumsal boyutlarda uyumuna yardımcı olarak onları öğrenme, düşünme ve eyleme geçme konusunda destekler.

Sosyal bilgiler dersi de odak noktasını insan ve toplum ile ilgili konuların oluşturduğu yapıyla bireyin kendini, değerlerini ve düşüncelerini keşfetmesine katkı sağlar ve vatandaşlık yeterlikleri edinmesini destekler. Toplu öğretim yaklaşımına uygun şekilde tasarlanmış çok disiplinli yapısıyla farklı sosyal bilim disiplinlerini birbirleriyle bütünleştirir.

Derslerin yeterlik modeli

Toplum bilimleri dersi, kendine özgü bir yeterlik modeline sahiptir. Bu yeterlik modeli aşağıdaki şekilde yer almaktadır (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015, s.4).

Şekil 1. Toplum Bilimleri Dersinin Yeterlik Modeli

Şekilde görüldüğü gibi toplum bilimleri dersinin yeterlik modeli, öğrenme (coğrafi, tarihsel ve politik), metodolojiyi uygulamak ve yargı oluşturmak olmak üzere üç temel yeterlik alanından oluşmaktadır. Yeterlik modeli, toplum bilimleri dersinin içeriğini oluşturan coğrafya, tarih ve politik derslerinin çıktılarını birleştirir ve yeterlik alanlarının tüm boyutlarıyla bağlantıları kurar. Yeterliklerin geliştirilmesi, dersin en temel amaçlarından olan, öğrencilerin mekânda, zamanda ve toplumda uyumunu sağlamaya yani dersin amaçlarını gerçekleştirmeye yöneliktir (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015).

Toplum bilimleri dersinin kazanımlarının gerçekleştirilmesinde, dersin temel ilkelerini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Dersin temel yaklaşımı açısından bakıldığında disiplinlerarasılık, çok perspektiflilik, çoğulculuk, endoktrinasyon yasağı, çeşitlilik, kapsayıcı öğrenme, kavram öğretimi, öğrencinin deneyim dünyası odaklılık, kültürlerarasılığın dikkate alınması ve tartışmalı konular ilkelerinin ön planda olduğu görülmektedir. Yöntemsel boyuta vurgu yapan ilkelere ise eylem odaklı ve ürün odaklı yöntemler, problem çözme odaklılık, edebi/kültürel ürünlerden yararlanma, yakından uzağa öğrenme yaklaşımı, okul ve sınıf dışı öğrenme, proje odaklılık, yarışmalar ve örnek nitelikte olma yer almaktadır. Dersin vatandaş yetiştirme boyutunda ise dünya vatandaşı kimliği inşası, sosyal politikanın dikkate alınması, katılım ve sorumluluk alma ilkeleri yer almaktadır (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015).

Sosyal bilgiler dersinin ise kendine özgü bir modeli bulunmamaktadır. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde (TYÇ) eğitim sisteminin genel yetkinlikleri olarak belirlenen anahtar yetkinlik alanları (MEB, 2018, s. 4-5) sosyal bilgiler dersinde de geçerlidir ve dersin kendine özgü becerileri TYÇ temel alınarak belirlenmiştir. Özellikle sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinliklerin sosyal bilgiler dersiyle doğrudan ilişkili olduğundan bahsedilebilir. Bu yetkinliğin birinci boyutu olan sosyal yetkinlik; kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yetkinlikleri içermektedir ve bireylerin; toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılımına olanak sağlamayı, onların çatışma çözme becerileri gelişmiş şekilde yetişmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Diğer boyut olan vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiyi sunmayı temel alarak bireylerin demokratik ve aktif katılımını gerçekleştirmek için desteklemektedir (MEB, 2018, s.5).

Sosyal bilgiler kazanımlarının gerçekleştirilmesinde, sosyal bilgiler öğretiminin temel ilkelerinin dikkate alınması gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersi temel yaklaşımı açısından incelendiğinde ilkeleri arasında disiplinlerarasılık, esneklik, sosyal bilgiler yaklaşımları (sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler), kavram öğretimi, tartışmalı konular yer almaktadır. Yöntem açısından ilkelere, okul ve sınıf dışı öğrenme, edebi/kültürel ürünler, tartışma teknikleri, problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme ve araştırma yer almaktadır. Dersin vatandaş yetiştirme boyutunda ise milli bilinç inşası ve dijital vatandaşlık ilkeleri yer almaktadır (MEB, 2018, s.10).

Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler dersleri genel özellikleri açısından karşılaştırıldığında her iki dersin de toplu öğretim yaklaşımına uygun şekilde disiplinlerarası ve tematik yaklaşım doğrultusunda tasarlandığı görülmektedir. Toplum bilimleri dersinin özellikle coğrafya, tarih ve vatandaşlık eğitimini temel aldığı vurgulanmaktayken, sosyal bilgiler dersinin ise sosyal bilim disiplinlerine (tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi konuları) odaklandığı (MEB, 2018, s. 10) vurgulanmaktadır.

Toplum bilimleri dersinin kendine özgü bir yeterlik modeli ve buradan hareketle yeterlik alanı aşamaları bulunmaktadır. Sosyal bilgiler dersi ise bu şekilde bir yeterlik modeline sahip değildir. Onun yerine sosyal bilgilerde TYÇ'de belirlenen ve tüm eğitim sistemini yapılandıran anahtar yetkinlikler vardır. Ancak temel ilkeler bağlamında her iki dersin birçok ilke açısından benzerlik gösterdiği görülmektedir. Her iki ders de

disiplinlerarasılık, çoğulculuk, tartışmalı konular, çok perspektiflilik, günümüzle ve yaşamla bağlantı, problem çözme odaklılık, çeşitlilik ve kapsayıcılık, kimlik inşası, tarihsel kültür, sosyal politika, aktif katılım, kültürel bağlam, yakından uzağa öğrenme yaklaşımı, okul dışı öğrenme ortamları, proje odaklılık ve kavram öğretimi ilkeleri çerçevesinde benzerlikler taşımaktadır. Sosyal bilgiler dersinde sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler anlayışları ile dijital vatandaşlık üzerinde durulmuş olması farklılıklar arasında yer almaktadır. Toplum bilimlerinde ise “Beutelsbach Uzlaşısı” çerçevesinde endoktrinasyon yaşağı büyük önem taşımaktadır. Ayrıca dersler arasındaki başlıca farklılık, toplum bilimleri dersinde kültürlerarası boyuta ve vatandaş yetiştirmede dünya vatandaşlığı kimliğine yapılan vurgunun ön planda olmasına karşın sosyal bilgiler dersinde milli bilinç gelişiminin ön planda olmasıdır.

Toplum Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Derslerinin Amaçları

Dersin amaçları, bir dersin öğretim programının en belirleyici öğelerindendir. Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin amaçlarının karşılaştırılması Almanya’da ve Türkiye’de egemen söylemin makbul vatandaş algısını ortaya çıkarmaya ve karşılaştırmaya yöneliktir. Öğretim programlarında derslerin amaçlarına dair söylemler, makbul vatandaş inşasına dair önemli ipuçlarını vermektedir. Toplum bilimleri dersinin toplam yirmi (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015), sosyal bilgiler dersinin ise toplam on sekiz özel amacı (MEB, 2018) vardır. Amaçlar tabloda kısaltılarak yazılmıştır. Derslerin amaçlarına ilişkin tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 1. Toplum Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Derslerinin Amaçları

Kategoriler	Toplum Bilimleri	Sosyal Bilgiler
Coğrafyaya ilişkin amaçlar	Dünyanın farklı mekânlarındaki yaşam Coğrafyanın olgularıyla ilgilenme Coğrafyanın perspektifleriyle karşılaşma Mekânı algılama	Mekânı algılama Çevre koruma
Tarihe ilişkin amaçlar	Geçmişteki yaşam Tarihin olgularıyla ilgilenme Tarihin perspektifleriyle karşılaşma Tarihsel farkındalık	Kültürel miras, milli bilinç Kanıt sorgulama, değişim ve süreklilik
Vatandaşlığa ilişkin/ toplumsal amaçlar	Bir arada yaşamın çeşitli şekillerini ele alma Vatandaşlığın olgularıyla ilgilenme Politik demokratik farkındalık Kimlik inşası ve bireysel farkındalık Katılım Sorumluluk 21. yy. problemleriyle karşılaşma ve başa çıkma	Milli bilince sahip vatandaş Demokratik değerler Hukuk kuralları, eşitlik ilkesi Milli ekonomi Çalışma hayatı Katılım Demokratik kurallar Milli, manevi ve evrensel değerler Duyarlılık Kimlik inşası, bireysel farkındalık
Metodolojiye ilişkin amaçlar	Alana özgü yaklaşımlar Düşünme ve çalışma biçimleri geliştirme Problem çözme Örnek sorular Yakından uzağa öğrenme	Araştırma, eleştirel düşünme Bilgi ve iletişim teknolojileri Bilimsellik Problem çözme

Tabloda da görüldüğü gibi her iki dersin amaçları coğrafyaya, tarihe, vatandaşlığa ve metodolojiye ilişkin amaçlar olmak üzere dört temel bağlamda kategorize edilmiştir. Almanya’nın Berlin eyaletinde okutulan toplum bilimleri

öğrencilerin, hızla değişen ve küreselleşen dünyaya uyumuna yardımcı olan, onların öğrenme süreçlerini, eleştirel düşüncelerini ve toplumda aktif şekilde yer almalarını destekleyen bir derstir. Dersin başlıca amacı, öğrencilerin topluma uyumlarını sağlamaları ve bir arada yaşam becerilerini geliştirmeleridir. Bu amaçla derste geçmişteki ve günümüzdeki olaylar, süreçler ve yapılar incelenir ve insanların bir arada yaşamasının mekân üzerindeki etkileri geçmiş ve şimdi bağlamında ele alınır. Toplum bilimleri dersi aracılığıyla günlük deneyimlerin mikro dünyası ile politik durumların makro dünyası arasında bir köprünün kurulması sağlanabilir. Bu da çok boyutlu düşünme becerilerini geliştirir ve öğrencilerin 21. yüzyılın problemlerini çözmelerinde ve zorluklarıyla başa çıkmalarında yardımcı olur. Ayrıca toplum bilimleri dersi öğrencilerin bireysel kimliklerinin inşa edilmesinde önemli bir rol oynar (Gesellschaftswissenschaften 5/6 unterrichten, tarihsiz; LISUM, 2017; Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015; Reinhardt, 2012). Kısaca toplum bilimleri dersi, öğrencilerin haklarının ve sorumluluklarının farkında, eleştirel düşünen, aktif vatandaşlar olarak toplumsal hayata ve demokrasiye katılım göstermelerine ve yaşam becerileri edinmelerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Sosyal bilgiler de benzer şekilde, çocukların haklarını bilen, sorumluluklarını yerine getiren, milli bilinçle sahip aktif ve duyarlı vatandaşlar olarak yetişmeleri ve sürdürülebilir çevre konusunda farkındalık geliştirmeleri amaçlarıyla okutulan bir toplu öğretim dersidir. Dersin özel amaçlarının odak noktasını öğrencilerin demokratik bir toplumun inşasında katkıları sağlayacak, hak ve sorumluluklarının farkında, vatanını ve milletini seven, yaşamını demokratik kurallara göre düzenleyen erdemli birer insan ve iyi birer vatandaş olarak yetişmeleri oluşturmaktadır (MEB, 2018, s.8).

Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin amaçlarının benzerlik ve farklılıkları incelendiğinde her iki dersin de mekân ve zaman algısı gelişmiş, toplumsal barışçıl bir arada yaşam kültürünü benimseyen, demokratik bir toplumda, yaşamını demokratik kurallara göre sürdüren ve topluma aktif katılım gösteren, hak ve sorumluluklarını içselleştirmiş, vatandaşlık becerilerine sahip ve böylece insan hakları ve demokrasi kültürünün oluşması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında rol oynayacak bireyler yetiştirmeyi amaçladığı görülmektedir. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde ise farklı metodolojilerden yararlanmanın temel alındığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte derslerin genel özelliklerinde yer alan vatandaş yetiştirme yaklaşımlarına dair temel ilkelere sunulan ifadelerinin (toplumsal barışçıl bir arada yaşam kültürünü benimseyen, vatandaşlık becerilerine sahip ve böylece insan hakları ve demokrasi kültürünün oluşması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması vb.) her iki ders için farklı anlamlar taşıdığını söylemek mümkündür. Bu bakış açısı, normatif olarak her iki dersin amaçlarını benzer olarak görme eğilimini güçlendirse de ilkeler düzeyinde iki dersin farklı vatandaşlar yetiştirmek istediğinden bahsedilebilir.

Toplum Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Derslerinin Konu/Öğrenme Alanları

Konu/öğrenme alanları, dersin amaçlarını gerçekleştirmede oldukça önemli bir roledir. Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin konu/öğrenme alanlarının incelenmesi ve yorumlanması, Almanya'da ve Türkiye'de egemen söylemin makbul vatandaşının bilişsel düzeyde edineceği bilgilerin neler olduğunu ortaya çıkarmaya yöneliktir. Öğretim programlarında derslerin konu/öğrenme alanlarına dair ifadeler, makbul vatandaşın bilişsel

inşasına dair önemli ipuçlarını vermektedir. Toplum bilimleri dersinin konu alanları ve konuları incelenmiş ve sosyal bilgiler dersinin öğrenme alanları ile karşılaştırılmıştır. Derslerin konu/öğrenme alanlarına ilişkin tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Toplum Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Derslerinin Konu/Öğrenme Alanlarının Benzerliği

Toplum Bilimleri Konu Alanları	Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları
Beslenme- insanlar nasıl doyar?	- İnsanlar, yerler ve çevreler - Üretim, dağıtım ve tüketim
Su- sadece doğal mı yoksa insan yapımı mı?	- İnsanlar, yerler ve çevreler
Kent ve kentsel çeşitlilik- fayda mı sorun mu?	- İnsanlar, yerler ve çevreler - Kültür ve miras
Avrupa- sınırsız mı?	- İnsanlar, yerler ve çevreler - Kültür ve miras
Turizm ve hareketlilik- daha hızlı, daha ileri, daha akıllı mı?	- İnsanlar, yerler ve çevreler - Kültür ve miras - Bilim, teknoloji ve toplum
Demokrasi ve katılım- herkes için fırsat eşitliği mi?	- Etkin vatandaşlık - Birey ve toplum
Çocuk dünyaları- mükemmel dünyalar?	- Kültür ve miras - Etkin vatandaşlık
Moda ve tüketim- ne pahasına olursa olsun moda uymak mı?	- Üretim, dağıtım ve tüketim
Medya- her zaman faydalı mı?	- Bilim, teknoloji ve toplum
Toplumda çeşitlilik- meydan okuma ve/veya fırsat mı?	- Birey ve toplum
Yaşamak için çalışmak- çalışmak için yaşamak mı?	- Üretim, dağıtım ve tüketim
Toplumdaki dinler- birlik mi birbirine karşı mı?	- Birey ve toplum - Küresel bağlantılar

Tablodan da anlaşıldığı gibi toplum bilimleri dersinin konu alanları ile sosyal bilgiler dersinin öğrenme alanları derslerin konu/öğrenme alanları birbirine benzer konuları ele almaktadır. Bu da içeriğin benzer konulara odaklandığını göstermektedir.

Toplum bilimleri dersinin konu alanları, konuları ve bu konuların içerikleri blok sınıflar olan 5 ve 6. sınıflar için geçerlidir ve farklı seviyelerde çalışılabilir. Öğrencilerin gelişimine ve becerilerine bağlı olarak konular, derste geliştirilir ve derinleştirilir. Konu alanları ve konular, öğrencilerin bugünü ve geleceği için önemi göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Toplum bilimleri dersinde, toplumsal çoğulculuk ve dışlanma, kültürel ve dinsel çeşitlilik ve farklı çıkar gruplarının davranışları, Avrupa'nın birlikte büyümesi, göç hareketleri ve küreselleşme, çatışmalar ve çatışma çözümü, bireysel alanda ve dünya çapında ve sürdürülebilir kalkınma, çocuk hakları ve ihlalleri ve dijital medyanın kullanımı gibi güncel konular çalışılır. Bu konular kapsamındaki güncel olgularla çalışılırken öğrencilerin çocuk hakları, demokrasi ve barış gibi vatandaşlık eğitiminin temel kategorilerine dair farkındalık geliştirmeleri beklenmektedir. Böylece politik öğrenme süreçleri aracılığıyla, çocukların demokrasiye, kendilerinin ve de tüm vatandaşların hak ve sorumluluklarına dair tutumları şekillenir (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015). Toplum bilimleri, biri öğrencilerin ilgi alanlarına ya da güncel olaylara göre seçilecek bir konu ile altı zorunlu altı seçmeli toplam on üç konu alanı çerçevesinde oluşturulmuştur (LISUM, 2017, s.37). Ünitelerin çerçevesi, belirlenmiş olan on iki konu alanına göre düzenlenmiştir. Ayrıca üniteler konu alanlarının isimlerine sahiptir. Toplum bilimleri dersinin konularının disiplinlerarası yaklaşımı temel olarak eski

çağlarda yerleşim ve toplumsal yaşamdan, günümüzde Almanya’da ve dünyada yerleşim ve toplumsal yaşama; Roma İmparatorluğu’ndan Avrupa Birliği’ne; seyahatin tarihi gelişiminden günümüzde seyahat etmeye; geçmişte ve günümüzde demokrasiden bir arada yaşam ve katılıma, çocukluk tarihinden çocuk haklarına ve hak ihlallerine; tüketim toplumundan tüketici haklarına; medya eğitime, iş yaşamına, dini inançlara, dinsel farklılıklara ve tek Tanrılı dinlere çok kapsamlı bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Böylece konu alanları, konular ve içerik aynı zamanda diğer derslerle ve kapsayıcı konularla ilişki kurma fırsatları sunar. Toplum bilimleri öğretim programında konu alanlarının ve konuların seçiminin ve yapısının bu bütünleştirici dersin amaçlarının uygulamadaki yansımalarıdır (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015).

Sosyal bilgiler dersinde öğrenme alanı “birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapıdır.” (MEB, 2018, s.11) şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal bilgiler dersinde 4. sınıftan 7. sınıfın sonuna kadar aynı öğrenme alanları farklı konu ve içerikleri kapsayarak geliştirilir ve derinleştirilir. Sosyal bilgiler dersi, birey ve toplum, kültür ve miras, insanlar, yerler ve çevreler, bilim, teknoloji ve toplum, üretim, dağıtım ve tüketim, etkin vatandaşlık ve küresel bağlantılar olmak üzere toplam yedi öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Ünitelerin çerçevesi bu yedi öğrenme alanına göre düzenlenmiş olmakla birlikte üniteler, öğrenme alanlarının kapsam ve içeriğine uygun şekilde farklı isimlere sahiptir (MEB, 2018).

Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin konu/öğrenme alanlarının incelenmesi sonucunda her iki dersin içeriğinin sarmal program yaklaşımını çağrıştırdığı anlaşılmaktadır. Toplum bilimleri öğretim programında “Genel olarak, 1’den 10’a kadar olan sınıflarda sarmal müfredat çalışması için fırsatlar vardır.” şeklinde ifade edilmiştir (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015, s.23). Sosyal bilgiler öğretim programında ise -açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen- öğrenme alanlarının ilerleyen sınıflarda kapsamı ve içeriğinin genişletilerek devam etmesi, içeriğin sarmal düzenlemeye dair izler taşıdığını işaret etmektedir. Hem toplum bilimleri dersinin konu alanları hem de sosyal bilgiler dersinin öğrenme alanları disiplinler arası ve tematik bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Toplum bilimleri dersi öğretim programında konu alanı ve konular ayrıntılı bir şekilde konuların içerikleriyle belirtilmişken, sosyal bilgiler öğretim programında sadece öğrenme alanları verilmiştir. Derslerin konu/öğrenme alanları arasındaki başlıca farklar ise toplum bilimleri dersinde dinler tarihine ilişkin bir konu alanının yer alması ve toplum bilimleri dersinin konu alanlarının tümünün soru cümlelerinden oluşmasıdır. Bu soruların öğrenciler tarafından yanıtlanmasının beklendiğinden bahsedilebilir. Bu bakış açısı, dersin amaçları ile ilişkilendirildiğinde toplum bilimleri dersinde yer alan “topluma aktif katılım gösteren, hak ve sorumluluklarını içselleştirmiş, vatandaşlık becerilerine sahip” vatandaşlar söylem pratiğiyle örtüşmektedir. Diğer taraftan sosyal bilgiler dersi öğrenme alanlarının bu yaklaşımdan uzak olduğu söylenebilir.

Toplum Bilimleri ve Sosyal Bilimler Derslerinde Kazandırılacak Beceriler

Beceriler, dersin konuları aracılığıyla öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin kazandırmayı öngördüğü becerilerin incelenmesi ve yorumlanması, Almanya’da ve Türkiye’de egemen söylemin makbul vatandaşın yetilerinin neler olduğunu ortaya çıkarmaya yöneliktir. Öğretim programlarında derslerin kazandıracığı becerilere dair söylemler, makbul vatandaşın yetilerinin inşasına dair önemli ipuçlarını vermektedir.

Toplum bilimleri dersinin becerileri, dersin yeterlik modeli çerçevesinde tanımlanmıştır. Bu bağlamda beceriler, öğrenme alanında coğrafi, tarihsel, politik öğrenme, metodolojiyi uygulamak ve yargı oluşturmak yeterlik alanlarına uygun şekilde belirlenmiştir. Toplum bilimleri dersinde kazandırılacak beceriler, her bir yeterlik alanının altında ayrı ayrı yer almaktadır (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015). Coğrafi öğrenme alanındaki beceriler, öğrencilerin alana özgü araç ve materyallerle çalışarak coğrafi bilgi ve becerileri kazanmalarına odaklanır. Tarihsel öğrenme alanının becerileri, öğrencilerin tarihsel kaynaklar ve temsillerle çalışarak geçmişin ve tarihin bilgisine erişmelerine odaklanır. Politik öğrenme alanının becerilerinin temelini ise öğrencilerin somut örnekler üzerinde çalışarak gündelik yaşamdaki problem durumlarını, karar ve tartışmaları belirlemeleri ve analiz etmeleri oluşturmaktadır. Metodolojiyi uygulamanın becerileri, öğrencilerin kendi sorularını geliştirmelerini, gerekçeli varsayımlarda bulunmalarını ve çeşitli bilgi kaynaklarını (tarihsel kaynaklar, haritalar, medya, internet vb.), çeşitli mekân ve yerleri (sergiler, müzeler, gerçek mekânlar) kullanarak bilgi ve veri toplamalarını temel almaktadır. Bunun dışında toplum biliminin metodolojik yeterliği, çalışma tekniklerinin benimsenmesinde, uygun kavramsal dil ile karşılıklı konuşmalarda ve öğrenme sürecine aktif katılımında kendini göstermektedir. Yargı oluşturma becerileri ise öğrencilerin olgulara dair kişisel değer yargılarını oluşturmalarına odaklanmaktadır (Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften, 2015).

Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan beceriler ise genel bir şekilde listelenen toplam yirmi yedi beceriden oluşmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde kazandırılacak beceriler (MEB, 2018, s.9), toplum bilimleri dersinin coğrafi öğrenme, tarihsel öğrenme, politik öğrenme, metodolojiyi uygulamak ve yargı oluşturmak kategorilerine göre incelendiğinde ortaya çıkan tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 3. Toplum Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Kazandırılacak Beceriler

Yeterlik Alanları	Toplum Bilimleri Dersinde Kazandırılacak Beceriler	Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılacak Beceriler
Coğrafi öğrenme	Haritaları kullanmak Gerçek mekânı algılamak ve uyum sağlamak Mekânların kullanımını ve düzenlenmesini incelemek İnsan ve doğa arasındaki karşılıklı etkileşimi kavramak	Çevre okuryazarlığı Gözlem Harita okuryazarlığı Konum analizi Mekânı algılama Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
Tarihsel öğrenme	Tarihsel kaynakları incelemek Geçmişteki insan eylemlerini incelemek Tarihsel süreklilik ve değişimi incelemek Tarihsel gerçekleri bir temsilde birleştirmek (tarihsel anlatı) Geçmişle ilgili temsilleri analiz etmek	Değişim ve sürekliliği algılama Kanıt kullanma Zaman ve kronolojiyi algılama
Politik öğrenme	Yaşam ortamındaki politik olguları tanımlamak Yaşam ortamındaki politik olguları analiz etmek Politik olguları düzenlemek Politik ve demokratik faaliyetler için alan belirlemek	Hukuk okuryazarlığı Politik okuryazarlık Sosyal katılım Finansal okuryazarlık
Metodolojiyi uygulamak	Bilgiye yön veren sorular geliştirmek ve varsayımlarda bulunmak Toplumbilimsel bilgileri edinmek ve araştırma yapmak	Araştırma Dijital okuryazarlık Eleştirel düşünme Medya okuryazarlığı

	Bilgileri ve görüşleri düzenlemek ve sunmak Karşılıklı konuşmak Kavramları kullanmak Öğrenme sürecini katılımcı hale getirmek	Problem çözme İletişim İş birliği
Yargı oluşturmak	Değer yargıları geliştirmek Farklı görüşleri algılamak ve kabul etmek Kendi öğrenme yolu üzerine düşünmek ve değerlendirmek	Empati Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme Karar verme

Tablodan da anlaşıldığı üzere derslerin kazandırmayı öngördüğü beceriler birbirine oldukça benzer özelliktedir. Ancak sosyal bilgiler dersinin becerileri arasında yer alan girişimcilik, öz denetim, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ile yenilikçi düşünme becerileri bu kategoriler kapsamında yer almamaktadır. İki ders arasındaki başlıca farklılık olarak bu belirtilebilir.

Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin kazandırmayı öngördüğü beceriler açısından benzerlik ve farklılıkları incelendiğinde en önemli farkın toplum bilimleri dersinin kendine özgü yeterlik modelinin becerilerde de ön planda olduğudur. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise hem genel hem de derse özgü beceriler, kategorize edilmeden belirlenmiştir. Ancak derslerin benzer becerilere odaklandığı anlaşılmaktadır. Toplum bilimleri dersinin yeterlik modeli çerçevesinde sosyal bilgiler becerileri kategorize edildiğinde, benzerlikler ve farklılıklar daha net görülmüştür. Sosyal bilgiler dersi becerilerinden çevre okuryazarlığı, gözlem, harita okuryazarlığı, konum analizi, mekân algılama, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerileri coğrafi öğrenmeyi yansıtmaktadır. Tarihsel öğrenmede, değişim ve sürekliliği algılama, kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama becerileri görülmektedir. Politik öğrenme alanında hukuk okuryazarlığı, politik okuryazarlık, sosyal katılım ve finansal okuryazarlık becerileri yer almaktadır. Metodolojiyi uygulamak alanında araştırma, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, medya okuryazarlığı, problem çözme, iletişim ve iş birliği becerileri vardır. Empati, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, karar verme becerileri ise yargı oluşturmak çerçevesinde değerlendirilebilir. Sosyal bilgiler dersinde kazandırılacak beceriler arasında yer alan girişimcilik, öz denetim, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ile yenilikçi düşünme ise beceriler bağlamında iki ders arasındaki farklılığı göstermektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Toplum bilimleri dersi, zaman, mekân ve toplum bağlamlarında toplumsal bir arada yaşamın çok yönlü boyutlarıyla ilgilenen ve böylece coğrafya, tarih ve vatandaşlık eğitimini birbirleriyle bütünleştiren çok disiplinli bir derstir. Benzer şekilde sosyal bilgiler: “Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.” (MEB, 2005). Haklarının farkında olan, etkin, demokratik vatandaşlık değer ve becerilerine sahip bir vatandaş portresine sahip olmak ve böylece vatandaşlık eğitimini güçlendirmek her iki dersin de başlıca varoluş amaçlarındandır. Almanya’da

okutulan toplum bilimleri dersi ile Türkiye’de okutulan sosyal bilgiler dersinin benzer ve farklı yönlerinin neler olduğu sorusuna yanıt bulabilmek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada derslerin genel özellikleri, amaçları, konu alanları ve kazandırılacak beceriler açısından karşılaştırma yapılmıştır.

Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin genel özelliklerinden anlaşıldığı üzere göre her iki ders de birbirleriyle aynı şekilde toplu öğretim yaklaşımını yansıtan disiplinlerarası şekilde ve tematik yaklaşıma uygun tasarlanmıştır. Ancak toplum bilimleri dersi tanıtılırken özellikle coğrafya, tarih ve vatandaşlık eğitimini temel aldığı belirtilmişken, sosyal bilgiler dersinin yapı taşlarını oluşturan sosyal bilimlerin daha geniş bir yelpazeyi yansıttığı belirtilmiştir. Toplum bilimleri dersi kendine özgü bir yeterlik modeline sahipken, sosyal bilgilerde TYÇ’nin anahtar yetkinlikleri yer almaktadır. Derslerin temel ilkeleri, birçok ilke açısından benzerlikler taşımaktadır. Ancak farklı ilkeler de mevcuttur. Sosyal bilgiler dersinin ilkeleri arasında sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler, yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler anlayışları ve dijital vatandaşlık yer almaktadır. Farklı ilkelerden biri de toplum bilimleri dersinin endoktrinasyon yasağı ilkesidir. Almanya’da vatandaşlık eğitimi temelli derslerin tartışmalı soru ve konulara yaklaşımında ve öğrencilerin kendi politik fikirlerini inşa etmelerinde yapıtaşlarını oluşturan temel ilkeler Beutelsbach Uzlaşısı (Beutelsbacher Konsens) başlığı altında belirlenmiştir (Reinhardt, 2012; Sander, 2014) ve toplum bilimleri dersindeki endoktrinasyon yasağı ilkesi bunlardan biridir. Endoktrinasyon yasağı: “Öğrencilere, istedik düşünceleri -hangi yolla olursa olsun- benimseterek, onların “bağımsız bir fikir oluşturmalarına” engel olmak yasaktır. Tam da bu noktada, vatandaşlık eğitimi ve beyin yıkama (Indoktrination) arasında sınır oluşur. Demokratik bir toplumda beyin yıkama, öğretmenin rolüyle ve evrensel olarak kabul edilmiş olan, öğrencinin reşit, bağımsız muhakeme yetisine sahip vatandaş haline getirilmesi hedefiyle bağdaşmaz.” (Pamuk, 2019, s.149). Bu farklılıklar dışında en temel farklılık, vatandaş yetiştirme yaklaşımında ortaya çıkmaktadır. Toplum bilimleri dersinin temel ilkelerinde kültürlerarası boyut ve vatandaş yetiştirmede dünya vatandaşlığı kimliği inşası ön plandayken, sosyal bilgiler dersinde daha yerel konular ve milli bilinç gelişimi ön plandadır. Sosyal bilgiler dersinde milli bilinç inşasına önem verildiği görülmektedir. Ulusoy’un (2009, s.23, 25) da belirttiği gibi “...sosyal bilgiler dersinden gelecek nesillere; kültür aktarımı, kültürel miras, kültürel değerler gibi konularda önemli bir aktarım yapması beklenmektedir... Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularında verilecek kültür bilinci insanlara geçmişten gelen bu mirası geleceğe götürmeyi öğretecektir.” Milli bilince sahip vatandaşlara sahip olmak sosyal bilgiler dersinin makbul vatandaş algısını göstermekteyken, toplum bilimleri dersinin makbul vatandaşı dünya vatandaşıdır. Araştırmanın bu sonucu, İnce ve Bingöl’ün (2018) “Türkiye’de milli konular ön plana çıkarken, Almanya’da ise evrensel bir tarih anlayışının öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.” ve de Akhan, Babaev ve Yalçın’ın (2019) “Her iki ülke, vatandaş yetiştirme noktasında milli kimliğe önem vermekle birlikte bu durum Türkiye Sosyal Bilimler programında daha net görülmektedir. Rusya programında ise Türkiye’ye göre daha evrensel bir vatandaş yetiştirmeyi amaç edindiği yorumlanabilir.” sonuçlarını desteklemektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre derslerin amaçları, coğrafyaya ilişkin, tarihe ilişkin, vatandaşlığa ilişkin ve metodolojiye ilişkin amaçlar olmak üzere dört temel bağlamda ele alınabilir. Her iki dersin amaçlarında da en çok vatandaşlığa ilişkin amaçlar yer almaktadır. Toplum bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin farklı metodolojilerden

de yararlanarak mekân ve zaman algısı gelişmiş, toplumsal barışçıl bir arada yaşam kültürünü benimseyen, demokrasiyi temel alan, topluma aktif şekilde katılan, hak ve sorumluluklarının farkında vatandaşları yetiştirmeyi amaçladıkları görülmektedir. Bu sonuç, İnce ve Bingöl (2018) tarafından gerçekleştirilen Almanya'nın Rheinland-Pfalz eyaletinde okutulan tarih, coğrafya ve politika dersleriyle Türkiye'de okutulan sosyal bilgiler dersi öğretim programlarını karşılaştırdıkları araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Aynı şekilde Akhan, Babaev ve Yalçın'ın (2019) Rusya'da okutulan ve Özkara'ın (2020) Kanada Manitoba'da okutulan sosyal bilgiler dersine ilişkin araştırmaları da bu sonucu desteklemektedir. İlgili araştırmalarda da en temel ortak noktanın araştıran sorgulayan ve eleştirel düşünen bireylerin etkin ve demokratik birer vatandaş olarak yetiştirilmesi olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak derslerin genel özellikleri kapsamında temel ilkelerin birçoğu benzer görünmesine rağmen derslerin doğası incelendiğinde her iki dersin birbirinden farklı vatandaşlar yetiştirmeyi amaçladığı anlaşılmaktadır.

Toplum bilimleri dersinin konu alanları incelendiğinde bir konunun öğrencilerin ilgi alanlarına ve güncel olaylara göre seçime bırakılması dersin dinamik yaklaşımını belirtmekte ve güncel olanın sınıfa taşınmasının önemini vurgulamaktadır. Derslerin konu/öğrenme alanlarının karşılaştırılması sonucunda benzer konulara odaklandıkları görülmüştür. Ancak toplum bilimleri dersinde kapsayıcı eğitim ilkesi çerçevesinde dinler tarihini temel alan bir konu yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersinde doğrudan dinleri temel alan bir konu yoktur. Her iki dersin içeriğinin sarmal program yaklaşımına uygun tasarlanmış olması da derslerin ortak noktaları arasında yer almaktadır. Araştırmanın bu sonucu Şeker'in (2014) Singapur ve Türkiye'de okutulan sosyal bilgiler dersi öğretim programlarını karşılaştırdığı araştırmasındaki sarmal program sonucuyla örtüşmektedir. Derslerin konu/öğrenme alanları arasında özellikle dikkat çeken farklılık, toplum bilimleri dersinin konu alanlarının her birinin soru cümlesinden meydana gelmiş olmasıdır. Yöneltilen soru, konu alanının ikilemli bir bağlam taşıdığından ipuçlarını vermektedir. Konu alanının soru içermesi, bir yandan gerçekliğin tekli bir dizgede sunulmadığını, farklı görüşlere açık olduğunu belirtirken diğer yandan öğrencilerin süreç sonunda bu soruyu yanıtlamalarının yani kendi görüşlerini oluşturmalarının beklendiğini ifade etmektedir. Soru cümlelerinden oluşan konu başlıkları böylece öğrencilerin anlam dünyalarının ve farkındalıklarının inşasında rol oynamaktadır. Ayrıca bu bağlamda toplum bilimleri dersi öğrencilere, çağdaş dünyanın problemleriyle karşılaşma alanları yaratmakta ve problem çözme becerilerine katkıda bulunmaktadır. Bu durum toplum bilimleri dersinin öğrenciyi hayata hazırlamasının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Sosyal bilgiler dersinde ise mevcut toplumsal ve sosyal yapının aktarımı üzerine bir söylem kurulduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre derslerde kazandırılması öngörülen beceriler toplum bilimleri dersinde dersin yeterli modeli çerçevesinde belirlenmiş ve açıklanmıştır. Sosyal bilgiler dersinin becerileri, toplum bilimlerinin coğrafi- tarihsel- politik öğrenme, metodolojiyi uygulamak ve yargıda bulunmak kategorileri çerçevesinde incelendiğinde çok sayıda becerinin ortak olduğu sonucuna varılmıştır. Girişimcilik, öz denetim, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ile yenilikçi düşünme gibi beceriler ise bu kategorilerin dışında olup sosyal bilgilere özgü beceriler olarak değerlendirilmektedir.

ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarından hareketle sosyal bilgiler dersi öğretim programında ilkeler ve amaçlar arasındaki ilişki göz önünde bulundurularak öğrenme alanlarının öğrencilerin anlamlandırabilecekleri ve kendi bakış açılarını inşa edebilecekleri bir çerçevede sunulması önem taşımaktadır. Benzer biçimde Türkiye’de eğitim sistemi içerisindeki Suriyeli öğrencilerin varlığından hareketle sosyal bilgiler öğretim programının kültürlerarası boyutunun güçlendirilmesi de önerilmektedir. Bir göç ülkesi olan Almanya’da okutulan toplum bilimleri dersi için de “Toplumda çeşitlilik- meydan okuma ve/veya fırsat mı?” konu alanında farklı kültürel arka plana sahip bireylerin göç öykülerine yer verilmesi önerilmektedir.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir.”

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Yazarın bu makaleye katkı oranı %100’dür.

KAYNAKÇA

- Akhan, O., Babaev, A. & Yalçın, A. (2019). Karşılaştırmalı sosyal bilgiler öğretimine bir örnek: Türkiye ve Rusya sosyal bilgiler programları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(63), 746-762. <http://dx.doi.org/10.17719/jjsr.2019.3273>
- Alabaş, R. (2020). Değerler açısından ilkokul ve ortaokul (2018) öğretim programları. H. Yolcu & S. Oğuz-Haçat (Edt.), *Bilim insanı Dr. Mustafa Eski’ye armağan* (ss.453- 474). Pegem Akademi.
- Atkinson, P. & Coffey, A. (2004). Analysing documentary realities. D. Silverman (Edt.), *Qualitative research: Theory, method and practice* (2nd ed., ss. 56-75). Sage Publications.
- Berg, L. B. & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (H. Aydın, Çev. Edt.). Eğitim Yayınevi.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. Baskı). Pegem Akademi.
- Ely, M., Anzul, M., Friedman, T., Garner, D. & McCormack-Steinmetz, A. (1991). *Doing qualitative research: Circles within circles*. The Falmer Press.
- Gesellschaftswissenschaften 5/6 unterrichten. (Tarihsiz). <https://bildungserver.berlin-brandenburg.de/gewi-5-6-unterrichten>.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. (A. Ersoy ve P. Yalçinoğlu, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Hatch, J. A. (2002). *Doing qualitative research in education settings*. State University of New York Press.
- Himmelmann, G. (2005). Was ist Demokratiekompetenz? Ein Vergleich von Kompetenzmodellen unter Berücksichtigung internationaler Ansätze. W. Edelstein & P. Fauser (Edt.), *Beiträge zur*

- Demokratiepädagogik. Eine Schriftenreihe des BLK- Programms "Demokratie lernen& leben"*
<http://blk-demokratie.de/fileadmin/public/dokumente/Himmelman2.pdf>.
- İnce, M. & Bingöl, H. (2018). Almanya ve Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 112-120.
- Kaya, E. (2020). *Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen bilgisi derslerinin temeli. Toplu öğretim sistemi*. Pegem Akademi.
- Landesinstitut für Schule und Medien Berlin- Brandenburg [LISUM]. (2017). *Rahmenlehrplan 1- 10 kompakt. Themen und Inhalte des Berliner Unterrichts im Überblick*. Senatsverwaltung für Bildung, Jugend und Familie.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma. Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Edt.). Anı Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005). *Sosyal bilgiler 6.- 7. sınıf programı*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Özkartal, T. C. (2020). Analysis of social studies curricula in Turkey and Manitoba. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 5(10), 1437-1471. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoeecc.236>.
- Pamuk, İ. (2019). *Almanya'da kimlik, aidiyet ve Türkiye kökenli öğrenciler*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Pamuk, İ. (2020). Almanya'da hayat bilgisi ders kitaplarında tarihin kullanımı. *Turkish History Education Journal*, 9(1), s. 209-231. <https://doi.org/10.17497/tuhed.701790>
- Punch, K. F. (2014). *Sosyal araştırmalara giriş*. (D. Bayrak, H. Bader- Arslan & Z. Akyüz, Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Rahmenlehrplan Gesellschaftswissenschaften. (2015). http://www.berlin.de/imperia/md/content/senbildung/schulorganisation/lehrplaene/gr_polit.pdf?start&ts=1157975017&file=gr_polit.pdf
- Reinhardt, S. (2012). *Politik Didaktik. Praxishandbuch für die Sekundarstufe I und II*. Cornelsen Verlag.
- Sander, W. (2014). Geschichte der politischen Bildung. W. Sander (Edt.). *Handbuch politische Bildung* (s.15- 31). Wochenschau Verlag.
- Şeker, M. (2014). Singapur sosyal bilgiler öğretim programı ve bu programın Türkiye sosyal bilgiler öğretim programı ile karşılaştırılması. *Turkish Studies*, 9(2), 1417-1439. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6204>
- Ulusoy, K. (2009). Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanının işlenişinin 4. ve 5. sınıf öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Akademik Bakış*, 18, 1- 26.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Genişletilmiş 10. Baskı)*. Seçkin.